

REKENKAMER | | ZWIJNDRECHT

Nawoord Rekenkamer

Wij willen hierbij het college hartelijk danken voor hun uitgebreide bestuurlijke reactie; De Rekenkamer reageert in het nawoord tevens uitgebreid ten bate van de informatie van de Raad en daarmee het debat door de Raad; waar het college in de carrousel zoals afgesproken de gelegenheid heeft te reageren en hun standpunt toe te lichten.

In lijn met het rapport en de ontvangen bestuurlijke wederhoor behandelt de Rekenkamer eerst de feedback op de conclusies en vervolgens die op de aanbevelingen. We geven daarbij alleen de passages in de bestuurlijke reactie weer waar de Rekenkamer opmerkingen bij heeft.

Bestuurlijke wederhoor m.b.t. conclusies

Ten aanzien van de rol en diensten van Deal en de effectiviteit van acquisitie en promotie benoemt het college dat "het succes vele vaders heeft". Het college is zich daarvan bewust, maar mist in deze analyse ook dat de uiteindelijke keuze voor vestiging in Zwijndrecht of onze regio een keuze van de betreffende ondernemer is. Dat maakt dat deel van het succes in alle gevallen ligt in goede kennis van de vraag vanuit het bedrijfsleven en in het investeren in de relatie met ondernemers.

Reactie: In het rapport is duidelijk aangegeven dat de kans dat een ondernemer zich vestigt in Zwijndrecht of de regio afhankelijk is van (1) de eisen die een ondernemer stelt aan een vestigingsplaats en welk aanbod Zwijndrecht en de regio daar tegenover kunnen zetten en (2) de manier waarop Zwijndrecht en de regio mede via DEAL er in slagen (mogelijk) geïnteresseerde bedrijven te bereiken en deze te stimuleren zich daar te vestigen. Het rapport laat zien hoe het proces rondom de vestiging van bedrijven plaatsvindt. Zowel de NFIA als IQ als DEAL leggen aan bedrijven verschillende vestigingsmogelijkheden voor die aansluiten op de wensen die door het betreffende bedrijf zijn gesteld. Als een bedrijf aangeeft mogelijk geïnteresseerd te zijn dan wordt het contact gelegd met de betrokken gemeente, die de uiteindelijke onderhandelingen voert. Kennis van de door ondernemers gemaakte keuzes en de (vestigings-)voorkeuren van ondernemers zijn in Drechtsteden belegd bij zowel DEAL als de lokale accountmanagers.

Ten aanzien van de beantwoording van het eerste spoor van uw onderzoeksvragen merkt het college op dat u voor de onderbouwing van de toegevoegde waarde van vestiging in en buiten Zwijndrecht een feitelijke weergaven geeft van aantallen 'leads' en 'landingen'. Dit lijkt in tegenspraak met uw eerdere conclusie en verdere aanbeveling dat de meerwaarde juist niet op een "boekhoudkundige wijze" kan worden vastgesteld.

Reactie: Op pagina 1 en 2 van het onderzoeksrapport is al expliciet aangegeven dat de toegevoegde waarde van DEAL zeker niet beperkt is tot alleen (promotie en) acquisitie. Aangegeven is dat de meerwaarde bestaat uit:

- De acquisitietaak (die vaak veel aandacht krijgt omdat er over gerapporteerd kan worden in schijnbaar 'harde' resultaten wat betreft leads en landingen).
- De economische promotie van de regio.
- Bijdragen aan de verbetering van het 'product Drechtsteden', bijvoorbeeld door de inspanningen van DEAL ten behoeve van de regionale Groeiagenda.
- Constatering dat DEAL een belangrijke schakel is in het zogenoemde economische 'ecosysteem' van de regio.

In de alinea voor deze passage merkt het college zelf ook op dat het uitgevoerde onderzoek "aantoont dat de ontwikkeling die Deal heeft gemaakt, haar heeft doen uitgroeien tot een belangrijke schakel in het economisch 'ecosysteem' in de regio". Dat in het onderzoek wel een toelichting opgenomen is van de prestaties van DEAL op het gebied van acquisitie, is vanuit de vraagstelling logisch. Bovendien is er in de eerste periode van DEAL voor

gekozen om op dit vlak kwantitatieve targets te formuleren. Dat de Rekenkamer dit niet raadzaam acht, is verder ook expliciet in het onderzoeksrapport weergegeven.

Op pagina 5 stellen de onderzoekers bijvoorbeeld het volgende: "Aansturing van DEAL door de gemeenten op basis van kwantitatieve targets voor bijvoorbeeld te genereren leads, het aantal vestigers en/of het daarvan te verwachten werkgelegenheidseffect, past naar de mening van BEA inderdaad minder bij de werkzaamheden van DEAL, waarbij ook meespeelt dat DEAL een bredere taak heeft dan alleen acquisitie. Monitoring van dergelijke indicatoren is uiteraard wel zinvol."

Het college hecht er aan (...) mee te geven dat de vorming van DEAL Drechtsteden is voortgekomen uit de behoefte de gemeentelijke acquisitie en promotie gezamenlijk met de andere Drechtsteden vorm te geven. Het werkveld van Deal is zo deel van de uitvoerende taken en ligt derhalve in het verlengde van de bevoegdheden van het college. Beleidsmatig is de uitvoering van de acquisitie en promotie onderdeel van het breder Economisch beleid, dat door de gemeenteraad is vastgelegd in diverse beleidsdocumenten. Er is geen afzonderlijk beleid op het gebied van acquisitie en promotie. Dit historisch perspectief heeft u niet betrokken bij uw conclusies. Dit verklaart wel dat de betrokkenheid van de gemeenteraad ogenschijnlijk alleen gebaseerd is op zijn budgetrecht.

Reactie: Dit historisch perspectief is nadrukkelijk wel meegenomen in het onderzoeksrapport. Geconstateerd is dat DEAL inderdaad bij aanvang een zuiver op promotie- en acquisitietaken gerichte uitvoeringsorganisatie was maar zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld tot een brede strategische partner van de gemeente.

Op pagina 5 is dit als volgt verwoord door de onderzoekers: "Bij het invullen van de aansturings- en verantwoordingsrelatie tussen DEAL enerzijds en de gemeenten anderzijds, dient naar de mening van BEA ook betrokken worden dat DEAL zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld van een uitvoerende partij met een 'smal' takenpakket (promotie en acquisitie) naar een rol als strategisch partner op een breder terrein met naast promotie en acquisitie onder meer ook een rol als uitvoerder voor delen van de Groeiagenda en een rol als kennispartner en adviseur in brede zin voor de economische ontwikkeling van de regio."

Deze ontwikkeling van DEAL kan, zoals duidelijk is geformuleerd in het onderzoeksrapport, gevolgen hebben voor:

1. De positionering van DEAL ten opzichte van de gemeenten (nu 'op afstand', maar in de toekomst vanwege deze doorontwikkeling wellicht 'dichter tegen de gemeente' gepositioneerd.
2. De wijze waarop en de frequentie waarmee DEAL op de agenda staat van de raad.

Ten aanzien van punt (2) geven de onderzoekers aan dat "bij een positionering van DEAL als strategisch partner in bredere zin voor de economische ontwikkeling van Drechtsteden, past dat DEAL vaker op de agenda staat van de gemeenteraad en dat met en over DEAL vaker wordt gesproken in de gemeenteraad" als het economisch beleid op de agenda staat. Waar nu de aandacht van de gemeenteraad vrijwel alleen uitgaat naar DEAL indien de vraag voorligt of de gemeente al dan niet een financiële bijdrage wil leveren aan DEAL (toegespitst dus op het budgetrecht van de raad), raadt BEA dus aan het perspectief van de raad te verbreden ten aanzien van DEAL.

Bestuurlijke wederhoor m.b.t. aanbevelingen

Echter, de gekozen formulering en insteek doen vermoeden dat de aanbevelingen in het bijzonder mede geadresseerd zouden moeten worden aan de directie en raad van toezicht van DEAL.

Reactie: De aanbevelingen in het onderzoeksrapport richten zich primair op de gemeenteraad en het college van B&W. De aanbevelingen die zich richten op bijvoorbeeld de positionering van DEAL, kunnen inderdaad het beste worden opgepakt in samenwerking tussen de gemeenten enerzijds en DEAL anderzijds. Het lijkt de Rekenkamer raadzaam als gemeenten en DEAL gezamenlijk op dit vlak verkennen wat het meest gewenste toekomstscenario is.

Uw onderzoek onderbouwt enerzijds dat de zelfstandige positie van Deal heeft bijgedragen aan de doorontwikkeling tot de "strategische partner op breder terrein". Anderzijds signaleert het college een risico dat in uw aanbeveling de uitvoering en kaderstelling door elkaar lopen, in het bijzonder ten aanzien van het bredere terrein: het regionaal economisch beleidskader.

Reactie: Het is van belang de uitvoering van taken door DEAL enerzijds en de kaderstelling op relevante beleidsterreinen (met name het economische beleid) goed van elkaar te scheiden. De kaderstelling hoort onverkort tot de bevoegdheden van de gemeenteraad. In het onderzoeksrapport is aangegeven dat DEAL zich heeft ontwikkeld van een op promotie en acquisitie gerichte uitvoeringsorganisatie naar een strategische partner van gemeenten die promotie- en acquisitietaken uitvoert, uitvoerder is van delen van de Groeiagenda en een rol vervult als kennispartner en adviseur in brede zin voor de economische ontwikkeling van de regio. Het is dus niet zo dat DEAL momenteel 'beleid maakt' en dus kaders stelt. De rol van DEAL daarbij is beperkt tot die van kennispartner en adviseur. Het lijkt de Rekenkamer dat dit niets afdoet aan de rol van de gemeenten, en met name ook van de gemeenteraden, met betrekking tot kaderstelling. Een nog verdere doorontwikkeling van DEAL, waarbij DEAL niet alleen adviseur is voor het economisch beleid maar ook het economisch beleid mede bepaalt, lijkt ons onwenselijk.

Uitgaande van het feit dat acquisitie en promotie primair uitvoerende taken zijn, ten behoeve van de realisatie van het lokale economisch beleid, is het college van mening dat die afstemming op het niveau van portefeuillehouders volstaat. Afstemming op het niveau van gemeenteraden zou ook niet passen bij de omvang van de opdracht die Deal op dit terrein (rechtstreeks) van de individuele gemeenten heeft gekregen.

Reactie: Gezien de kritische houding van de gemeenteraad is het de vraag of volstaan kan worden met de afstemming op het niveau van de portefeuillehouders. Een breder draagvlak zal de positie van DEAL versterken en maakt dat zij haar rol als strategisch partner beter kan vervullen in nauwe samenwerking met de gemeenten. Als DEAL alleen promotie en acquisitie uitvoert, dan kan de wethouder aansturen, als DEAL strategische partner is, dan past een meer actieve relatie met de raad/raden.

Verzoek het college om uiterlijk 1 september 2021, via de wethouder Economie, te komen tot een procesvoorstel om de relatie met en de mogelijkheden tot kaderstelling en controle door de gemeenteraad met betrekking tot DEAL door te ontwikkelen, geplaatst in regionaal perspectief, met inachtneming van de hiervoor gegeven aanbevelingen.

Deze aanbeveling lijkt zich, uitgezet in de tijd, moeilijk te verhouden tot uw vijfde aanbeveling. Het college ondersteunt de conclusie dat de doorontwikkeling van DEAL op termijn ook leidt tot een heroverweging van de organisatievorm. Echter, een procesvoorstel voor doorontwikkeling van de kaderstelling en controle door de gemeenteraad veronderstelt dat het inzicht op die doorontwikkeling gereed is. Mede gezien onze overwegingen bij uw vijfde aanbeveling lijkt het niet realistisch dit komende 1 september te kunnen bieden.

Reactie: Voor een procesvoorstel lijkt ons nou juist niet noodzakelijk dat nu al bekend is wat de uitkomst zou moeten zijn van een dergelijk proces van heroverweging van de relatie van DEAL met de gemeenten en de rol daarbij van de raden op het terrein van kaderstelling en controle. Het onderzoek maakt duidelijk welk spanningsveld er momenteel is op dit vlak. Het lijkt ons haalbaar om van het college te vragen dit spanningsveld voor de zomer van 2021 te agenderen en hierover, bij voorkeur in regionale afstemming met de andere Drechtstedengemeenten, een procesvoorstel op te stellen.

Zwijndrecht, 8 februari 2021.
De Rekenkamer Zwijndrecht